

Samråd i miljöbedömning:

Har medborgaren anledning att delta?

Hans Wiklund

Karlskrona 4 november 2009

Samråd en central komponent

- Lagstiftning

(Direktiv 2001/42/EG, MB)

- Standards of good practice

(André et al 2004, Bond et al 2004, Palerm 2000, Webler et al 2001, etc.)

Deltagandets mervärden

- Instrumentella mervärden

Ökad acceptans, mindre motstånd, kortare tid, etc.

- Substantiella mervärden

Fakta, värderingar, kvalitetssäkring, etc.

- Procedurella mervärden

Insyn, legitimitet, demokratisk praktik, etc.

Problemet – folk deltar inte!

Förklaringsansatser:

■ Struktur

Systemet: Deltagandet för sent i processen, för litet inflytande, fel verktyg för deltagande, etc.

Individen: Okunskap, begränsade resurser, etc.

■ Aktör

Rationalen: Svaga eller inga skäl att delta, alternativ former av deltagande mer effektiva, etc.

Outnyttjad institutionell potential

- Lagstiftningen sätter en miniminivå för deltagandet i miljöbedömning, som det står exploatörer och ansvariga myndigheter fritt att gå bortom.
- Hur frigöra den dolda potentialen?
 - Mer ambitiösa mål och planer för deltagande
 - Mer dialogbaserade verktyg
 - Utjämna maktobalanser (kunskap, ekonomi, etc.)
 - Värdegrund (uppriktighet, opartiskhet, självkritik, etc.)

Källa: Wiklund, H. (2005) In search of arenas for democratic deliberation: A Habermasian review of environmental assessment, IAPA, 23 (4):281-292)

Motiv för att inte delta

	Unimportant	Neutral	Important
Not interested	43%	44%	13%
Not invited to participate	26%	27%	46%
Too busy	45%	27%	28%
Didn't know about the public hearing	25%	17%	58%
Didn't know about the EA	22%	16%	62%
Lack of understanding of the EA process	30%	39%	31%
Too few opportunities to participate	37%	41%	22%
Trusted the EA	24%	27%	49%
Trusted the government	26%	23%	50%
Interests were represented by others	54%	32%	14%
Concerns adequately addressed	66%	28%	6%
Consultation fatigue	56%	34%	10%
Lack of financial resources	71%	20%	9%
Lack of expert knowledge	40%	25%	35%
The ultimate decision was foregone	40%	32%	27%

Källa: Wiklund, H (2009) Why high participatory ideals fail in practice: A bottom-up perspective on public nonparticipation in EA.

Deltagande i ett systemperspektiv

Parlamentariska komplexet	Administrativa komplexet	Offentliga sfären
Mål, regler	Tillämpning, genomförande	Opinion, kritik, protest
Folkförsamlingar Nämnder Politiska partier	Samråd Förhandling Förvaltningar Domstolar	Massmedia Intresseorganisationer Proteströrelser

Institutionell design och rationella val: En komparativ fallstudie

	Fall A	Fall B	Fall C
Design	Traditionell	Traditionell	Participativ
Parlamentariska komplexet	Inget	Begränsat	Betydande
Administrativa komplexet	Begränsat	Begränsat	Omfattande
Offentliga sfären	Inget	Omfattande	Omfattande

Skala för grad av deltagande: Inget – Begränsat – Betydande – Omfattande

Resultat

- Samråd ger normalt begränsat deltagande (och begränsas ofta till information från exploatör eller ansvarig myndighet till allmänheten).
- Genom participativ design kan graden av deltagande stimuleras i samrådsförfarandet.
- Genom att främja deltagande i samrådet förefaller även andra former av deltagande att stimuleras.
- Medborgare väljer om de ska delta och form för sitt deltagande med utgångspunkt i hur de kan maximera sitt inflytande.

Källa: Wiklund, H (2009) Institutional design and rational choice: A comparative case study of patterns of public participation in EA.

Slutsatser

- Frigör den institutionella potentialen i det formella regelverket.
- Ta vara på medborgarnas positiva inställning till att delta och påverka.
- Erkänn medborgare som förmögna att göra rationella val om de deltar eller inte samt hur de eventuellt väljer att delta.
- Anlägg ett systemperspektiv på deltagande i miljöbedömning, som beaktar politiska, administrativa och offentliga systemfunktioner och mekanismer för deltagande i de olika delsystemen.